

eul_wid: uws-aa

Ἡσύχιος ὁ Μιλήσιος ὁ Ἰλλουστρίος · Hesychius of Miletus the Illustrious

History of Constantinople

Ἱστορία Κωνσταντινουπόλεως

Period: Ὀψιμαρχαία Late Antique

Dialect: Κοινή Koine

Domain: Ἱστορία History

Format: Πεζός Prose

Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως κατὰ Ἡσύχιον Ἰλλούστριον. Δύο καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἀπὸ τῆς Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας διεληλυθότων ἐνιαυτῶν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῆς ἤδη πρὸς πέρας ἀφιγμένων Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντιῦ παῖς ἐπιλαβόμενος τῶν σκῆπτρων τὴν νέαν ἀνίστησι Ῥώμην ἴσῃν αὐτὴν τῇ πρώτῃ χρηματίζειν προστάξας.

- ¹ Ἦδη μὲν γὰρ καὶ τυράννοις καὶ βασιλεῦσι χρησαμένην πολλάκις ἀριστοκρατίας τε καὶ δημοκρατίας πολιτευσαμένην τρόπῳ τέλος ἐπὶ τὸ προκείμενον <συνέβη> ἐξενηνοχέναι μέγεθος. Λεκτέον δὲ ἡμῖν, ὅπως τε ἐξ ἀρχῆς γέγονε καὶ ὑπὸ τίνων ἀπωκίσθη, ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τὴν ὑπόθεσιν ποιούμενοις.
- ³ Φασὶ μὲν Ἀργεῖους πρώτους χρησάσης αὐτοῖς τῆς Πυθίας οὕτως „Ὀλβιοι, οἳ κείνην ἱερὴν πόλιν οἰκήσουσιν ἀκτὴν Θρηικίην στενυγρὸν παρά τε στόμα Πόντου, ἔνθα δύο σκύλακες διερὴν μάρπτουσι θάλασσαν, ἐνθ' ἰχθὺς ἔλαφος τε νομὸν βόσκονται ἐς αὐτόν“ πῆξασθαι τὰς οἰκῆσεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ Κύδαρος τε καὶ Βαρβύσης ποταμοὶ τὰς διεξόδους ποιοῦνται, ὁ μὲν τῶν ἀρκτῶν, ὁ δὲ τῶν ἐσπερίων προρρέοντες καὶ κατὰ τὸν τῆς λεγομένης Σεμέστρης νύμφης βωμὸν τῇ θαλάσῃ μιγνύμενοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τὴν εἰμαρμένην ἀφίκοντο <χώραν> καὶ θυσίαις τοὺς ἐγχωρίους ἐξιλάσκοντο δαίμονας, κόραξ τῆς ἱερουργίας ὑφαρπάσας βραχὺ τι μέρος εἰς ἕτερον μετέθηκε τόπον, ὃς ἔχει τὴν τοῦ Βοσπόρου προσηγορίαν βουκόλου τὴν τοῦ ὄρνιθος ὑποδείξαντος πτησιν, ἀφ' οὗπερ καὶ Βουκόλια ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἐκλήθη. ^[5]
- ⁵ Ἅτεροι δὲ Μεγαρεῖς ἰστόρησαν ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας εἵσπλουν ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὑφ' ἡγεμόνι Βύζαντι, οὗπερ τὴν προσηγορίαν μυθεύουσι τῇ πόλει προστεθῆναι. Ἄλλοι δὲ Σεμέστρης τῆς ἐπιχωρίου νύμφης παῖδά τινα γεγονότα τὸν Βύζαντα ἀναπλάττουσιν. Οἱ μὲν οὖν διαφόροις ἐχρήσαντο λόγοις, ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς ἐντυχάνειν ἐθέλουσιν παραστήσαι βουλόμενοι ἐκ τῆς Ἰνάχου θυγατρὸς Ἰοῦς τὴν ἀρχὴν προσφόρως ποιούμεθα. ^[5]
- ⁶ Ἰνάχου γὰρ τοῦ Ἀργείων βασιλέως γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης τὴν παρθενίαν ἐφύλαττεν Ἄργος, ὃν πολυόμματον λέγουσιν. Ἐπεὶ δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς τῆς κόρης πείθει τὸν Ἑρμῆν δολοφονῆσαι τὸν Ἄργον, λυθείσης δ' αὐτῇ τῆς παρθενίας ὑπὸ Διὸς εἰς βοῦν μεταβάλλεται.

Ἦρα δὲ χολωθεῖσα ἐπὶ τῷ γενομένῳ οἴστρον ἐπιπέμπει τῇ δαμάλει καὶ διὰ πάσης αὐτὴν ἐλαύνει ξηρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς. ^[5]

- 8 Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν Θρακῶν ἀφίκετο χώραν, ὄνομα μὲν τῷ τόπῳ καταλέλοιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ πρὸς τὸ καλούμενον Κέρας ἐпанελθοῦσα, καθ' ὃ Κύδαρός τε καὶ Βαρβύσης συμμίσγονται τοῖς ἐνοικοῦσι προθεσπίζοντες τὰ ἐσόμενα, παρὰ τὸν Σεμέστρης βωμὸν τὴν λεγομένην Κερόεσσαν ἀπεκύησε κόρην, ἐξ ἧς καὶ Κέρας ὁ τόπος ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μᾶλλον τῇ θέσει τοῦ χωρίου τοῦνομα προστιθέασιν, οἱ δὲ τῇ τῶν καρπῶν εὐφορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγὸς κέρας προσαγορεύουσιν. Ἡ τοίνυν Κερόεσσα παρὰ τῇ Σεμέστρη νύμφῃ τραφεῖσα καὶ παραδόξῳ μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολὺ τὰς Θρακικὰς ὑπερέβαλε παρθένους, τῷ τε θαλαττίῳ μιγεῖσα Ποσειδῶνι τίκτει τὸν καλούμενον Βύζαντα, τοῦνομα τοῦτο λαβόντα ἐκ τῆς θρεψάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θράκην νύμφης Βιζύης, ἧς μέχρι καὶ νῦν οἱ πολῖται τῶν ὑδάτων ἀρύονται. ^[5]
- 10 Ὡς οὖν ἐπὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας ὁ νέος προέβαινεν καὶ τοῖς Θρακίοις ἐνδιέτριβεν ὄρεσι φοβερῶς πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρβάρους φερόμενος, πρεσβείας ὑπὸ τῶν τοπαρχούντων ἐδέχετο σύμμαχος αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλος προτρεπόμενος. Ὡς οὖν καὶ Μελίας αὐτὸν ὁ τῶν Θρακῶν βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τοῦ θηρὸς ἄθλον μετεπέμψατο καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ δόξας ὁ Βύζας ἀπηνέγκατο τὸν ὑποταγέντα ταῦρον τῇ ἱερουργίᾳ προσφέρων καὶ τοὺς πατρώους ἐξιλασκόμενος δαίμονας κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων ποταμῶν σύμμιξιν, ἀετὸς ἀθρόως φανείς τὴν καρδίαν ὑφαρπάζει τοῦ θύματος καὶ κατὰ τὴν ἄκραν τῆς Βοσπορίας ἀκτῆς <ἀποπτὰς ἔστη> ἀντικρὺ τῆς καλουμένης Χρυσοπόλεως, ἣν Χρύσης ὁ παῖς ἐκ Χρυσηίδος γεγονὼς καὶ Ἀγαμέμνωνος φεύγων τὴν Κλυταιμνήστρης ἐπιβουλήν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν καὶ πρὸς τὴν τῆς Ἰφιγενείας ζήτησιν ἐπειγόμενος μνήμα τῆς ἑαυτοῦ ταφῆς τοῖς ἐγχωρίοις τοῦνομα τοῦτο κατέλιπε φθασάσης αὐτὸν ἐκεῖ τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς. ^[10]
- 12 Ὁ μὲν οὖν Βύζας κατὰ τὴν ἄκραν τῆς Βοσπορίας ἀλὸς διέγραψεν πόλιν. Ποσειδῶνος δὲ καὶ Ἀπόλλωνος ὥς φασι συνεργούντων ἀνοικοδομεῖ τὰ τεῖχη λόγου τε παντὸς κρείττονα μηχανώμενος. Τοὺς γὰρ ἐν αὐτοῖς πύργους ἑπτὰ ὄντας ἀντιφθέγγεσθαι τε καὶ διηγεῖν ἀλλήλοις συνήρμοζεν.
- 13 Εἴποτε γὰρ σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα τοῖς πύργοις ἐπεφοίτα, ἕτερος ἐξ ἑτέρου τὴν ἡχὴν μετελάμβανεν, καὶ τῷ πρὸς τὸ πέρας κειμένῳ παρέπεμπον. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλο τι τοῖς ταῦτα συγγράψασιν εἰρημένον οὐ παραλείψομεν· τὸν γὰρ Ἡρακλέους καλούμενον πύργον τὰ τῶν πολεμίων τοῖς ἐντὸς οὔσι τοῦ τείχους μεταδιδόναι μυστήρια λέγουσιν. ^[5]
- 15 Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο· Ῥέας μὲν κατὰ τὸν τῆς Βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νεῶν τε καὶ ἄγαλμα καθιδρύσατο, ὅπερ καὶ Τυχαῖον τοῖς πολίταις τετίμηται. Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θαλάττῃ ἀνήγειρεν, ἔνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ οἶκος διακεκόσμηται, Ἐκάτης δὲ κατὰ τὸν νῦν τοῦ Ἱπποδρομίου τόπον, τῶν δὲ Διοσκούρων, Κάστορός τε φημι καὶ τοῦ Πολυδεύκου, ἐν τῷ τῆς Σεμέστρης βωμῷ καὶ τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ᾧ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγίνετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου Αἴαντός τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνεθήκατο· ἔνθα καὶ τὸ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτρόν. ^[10]
- 16 Ἀμφιάρεω δὲ τοῦ ἥρωος ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς ὠκοδόμησεν, αἱ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῶν συκοφόρων δένδρων ἐδέξαντο. Ἀνωτέρω δὲ μικρὸν τοῦ Ποσειδῶνος ναοῦ καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος Ἀρτέμιδός τε πρὸς τὸ τῆς Θράκης ὄρος. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἰς τὴν αὐτοῦ διωκῆσατο πόλιν, ἐχρῆν δὲ λοιπὸν τοὺς ἐπιόντας ἀπωθεῖσθαι βαρβάρους, μάλιστα τὸν Αἴμον, ὃς τῆς Θράκης τύραννος ἦν καὶ πρὸς αὐτὴν ἤκεν τὴν τοῦ Βύζαντος πόλιν αὐτόν τε τὸν ἥρωα προκαλούμενος εἰς μάχην καὶ διαπορθεῖν ἅπαντα προθυμούμενος. ^[5]

- 17 <Ὁ δὲ> οὐχ ὑπομείνας τὴν ἔφοδον τοῦ βαρβάρου μόνος πρὸς μόνον διαγωνίζεται καὶ καταβάλλει τὸν Αἴμον ἐπὶ τὸν ἐπώνυμον αὐτοῦ λόφον. Ὁ μὲν οὖν Βύζας μετὰ τὴν εἰρημένην νίκην ὡς ἐπὶ τὴν Θράκην ἤλαυνε τοὺς πολεμίους, Ὀδρύσης ὁ τῶν Σκυθῶν βασιλεὺς περαιωθεὶς τὸν Ἰστρον καὶ πρὸς αὐτὰ διελθὼν τὰ τῆς πόλεως τεῖχη ἐπολιόρκει τοὺς ἔνδον. ^[5]
- 18 Πρὸς ὃν ἡ τοῦ Βύζαντος γυνή, ἡ θαυμαστὴ Φιδάλεια, μηδὲν τι καταπλαγεῖσα τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τῇ γυναικεῖα χρησαμένη χειρὶ διηγωνίσατο σοφισαμένη τὸν βάρβαρον τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ. Ὡς γὰρ τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ὄφεις εἰς ἓν τι χωρίον συλλαβοῦσα ἐφρούρει, ἀθρόως τοῖς ἐναντίοις ἐπιφανεῖσα δίκην βελῶν ἢ ἀκοντίων ἔπεμπε τὰ θηρία καὶ πλείστους λυμνηναμένη τούτῳ τῷ τρόπῳ διέσωσε τὴν πόλιν. ^[5]
- 19 Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχαῖος μῦθος φέρεται μὴ δεῖν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἀλισκομένους ἀπολλύειν ὄφεις, οἷα εὐεργέτας αὐτοὺς γενομένους. Οὐ μετὰ πολὺν δὲ χρόνον Στρόμβος ἀνὴρ τοῦνομα καὶ αὐτὸς ἐκ Κεροέσσης τεχθεὶς πόλεμον ἐπιφέρει τῷ Βύζαντι πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν.
- 20 Ἀνεκινεῖτο τοίνυν ἅπαντα τὰ Σκυθικὰ γένη, συνέτρεχον δὲ καὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος κρατοῦντες καὶ Ῥοδίων οὐκ εὐκαταφρόνητος δύναμις ὃ τε τῆς γείτονος Χαλκηδόνος τοπάρχης Δίνεως, ἐκ Μεγαρέων ἄποικος ἐκεῖσε γενόμενος δέκα καὶ ἑννέα ἔμπροσθεν ἔτεσιν τῆς Βύζαντος αὐταρχίας. (Χαλκηδὼν δὲ ὠνόμασται τὸ χωρίον, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἀπὸ τοῦ Χαλκηδόνος ποταμοῦ, ὡς δὲ ἕτεροι, ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ μάντεως ὕστερον τοῦ Τρωικοῦ πολέμου γενομένου, ὡς δὲ ἄλλοι, ἀπὸ Χαλκίδος πόλεως τῆς Εὐβοίας ἀποίκων ἐκεῖ πεμφθέντων· οὓς δὴ καὶ τυφλοὺς ἀπεκάλεσαν παρεωρακότας τὸ Βυζάντιον. ^[5])
- 21) Ὡς οὖν σὺν πλείοσι ναυσὶν ὁ Δίνεως εἰς συμμαχίαν ἤκεν τοῦ Βύζαντος, μὴ δυνηθεὶς προσορμῆσαι τῇ πόλει ἄρτι τοῦ βασιλέως αὐτῶν Βύζαντος μεταλλάξαντος καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐν ἀγωνίᾳ τυγχάνοντος πρὸς τὸν καλούμενον Ἀνάπλουν ἀφίκετο, ἔνθα καὶ διατρίψας ἔστις τὸν τόπον ὠνόμασεν. ^[5]
- 23 Μικρῷ γε μὴν ὕστερον διαβὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπώσάμενος δεύτερος αὐτὸς ἐστρατήγησε τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων. Καθ' οὓς δὴ χρόνους καὶ δρακόντων πλεῖστα γένη ἐπεφοίτησεν τῇ πόλει, ὡς τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν διαφθείρεσθαι· οὓς δὴ τῇ τῶν καλουμένων πελαργῶν ὀρνίθων ἐπιφορᾷ διεχρήσαντο Ποσειδῶνος αὐτοῖς ὡς φασι συνεργήσαντος. Οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ τῶν ὀρνίθων αὐτοῖς ἐναντία φρονούντων καὶ θανάτων αἰτίαν ἐπαγόντων τοὺς τε ἀλισκομένους αὐτοῖς ὄφεις πρὸς τὰς τῶν ὑδάτων δεξαμενὰς ἀκοντιζόντων καὶ τοῖς γε πολίταις ἐν ταῖς λεωφόροις ἀφανῶς ἐπιβαλλόντων ἐν ἀφασίᾳ διετέλουν. ^[5]
- 25 Ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐκ Τυάνων, τοῦνομα Ἀπολλώνιος, ἐκ λίθου ξεστοῦ τρεῖς ἀνεστήσατο πελαργοὺς ἀντιπροσώπως ἀλλήλοις ὀρώντας, οἱ καὶ μέχρι τῶνδε διαμένουσι τῶν χρόνων οὐ συγχωροῦντες ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει τὸ τῶν πελαργῶν γένος. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις Δίνεω τοῦ στρατηγοῦ μεταλλάξαντος Λέων τὴν τῶν Βυζαντίων ἀριστοκρατίαν ἐδέξατο· ἐφ' οὗπερ Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ὁ Ἀμύντου παῖς γεγονώς, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν διώρυξί τε καὶ παντοίοις πολεμικοῖς μηχανήμασι τοῖς τείχεσι προσπελάζων. ^[5]
- 27 Καὶ δὴ ἂν ταύτην ἐξεῖλε ῥαδίως νυκτὸς ἐπιλαβόμενος ἀσελήνου καὶ ὄμβρου καταρραγέντος ἐξαισίου, εἰ μὴ τις αὐτοῖς τοῦ θεοῦ γέγονε συμμαχία τοὺς κατὰ τὴν πόλιν κύνας πρὸς ὑλακὴν ἀναστήσαντος καὶ νεφέλας πυρὸς τοῖς ἀρκτώοις ἐπαγαγόντος μέρεσιν. Ἐξ οὗπερ οἱ δῆμοι διεγερθέντες καὶ θερμῶς τοῖς πολεμίοις συνενεχθέντες ἤδη τὴν πόλιν ὑπὸ τῷ Φιλίππῳ γενομένην ἐρρύσαντο ἀναλαβόντες τοὺς διαφθαρέντας πύργους τοῖς ἐκ τῶν τάφων παρακειμένοις λίθοις καὶ ἀνυφάναντες τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους· οὗ δὴ χάριν Τυμβοσύνην τὸ τεῖχος ἐκάλεσαν λαμπαδηφόρον Ἐκάτης ἀναστήσαντες ἄγαλμα. Αὐθὶς τε πρὸς ναυμαχίας

τραπέντες περιφανῶς τοὺς Μακεδόνας ἐνίκησαν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθέντος τοῦ πολέμου Φίλιππος παραχωρεῖ Βυζαντίοις. Ἐπειδὴ δὲ καὶ Λέων τὸν βίον μετέλλαξεν, Χάρης ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς σὺν ναυσὶ τεσσαράκοντα εἰς συμμαχίαν τῶν Βυζαντίων ἐλθὼν πρὸς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον κατέλαβε τὴν ἄκραν τῆς Προποντίδος, ἣτις μεταξὺ κεῖται Χρυσοπόλεως καὶ Χαλκηδόνος, καὶ ἐν ἐκείνῳ προσορμήσας τῷ τόπῳ ἀπόπειραν ἐλάμβανε τοῦ πολέμου. ^[5]

29 Ἐνθα δὴ τὴν ἐπομένην αὐτῷ γυναῖκα νόσῳ βληθεῖσαν ἀποβαλὼν κατέθηκεν ἐν τάφῳ ἀναστήσας αὐτῇ βωμὸν καὶ κίονα σύνθετον, ἐν ᾧ δάμαλις δείκνυται ἐκ ξεστοῦ συγκειμένη λίθου. Οὕτω γὰρ μᾶλλον ἐκείνη τὴν ἐπωνυμίαν ἐκέκλητο, ἣτις διὰ τῶν ἐγγεγραμμένων στίχων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς διασώζεται χρόνων. Εἰσὶ δὲ οἱ στίχοι οὗτοι· Ἰναχίης οὐκ εἰμὶ βοὸς τύπος οὐδ' ἄπ' ἐμεῖο κλήζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος. ^[5]

30 Κεῖνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης ἐς Φάρον· ἦδε δ' ἐγὼ Κεκροπὶς εἰμι νέκυς. Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος· ἔπλων δ' ὅτε πλῶεν ἐκεῖνος τῇδε Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων· Βοίδιον οὖνομα δ' ἦεν ἐμοὶ τότε· νῦν δὲ Χάρητος εὐνέτις ἡπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις. Τοῦ δὲ Χάρητος εἰς Ἀθήνας ἐκπλεύσαντος Πρωτόμαχος τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν διαδέχεται, ὃς τοὺς ἐπαναστάντας Θρᾷκας καταδουλώσας τοῖς ὅπλοις ἐν τῷ καλουμένῳ τῆς πόλεως Μιλίῳ χάλκεα ἀνέθηκε τρόπαια. ^[10]

32 Κατοικομένου δὲ καὶ τούτου Τιμήσιος ἀνὴρ τῶν ἐν Ἀργείοις τραφέντων πρῶτον μὲν κατὰ τὸν Εὐξείνιον προσαγορευόμενον Πόντον πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐφεσιᾷτῃ (ἔνθα ποτὲ Ἐφέσιοι ἀποικίας πέμψαντες καὶ πόλιν οἰκοδομεῖν πειραθέντες αὐθις τοῦ Βυζαντίου ὑπήκουσαν λογίου· ἔνθα δύο σκύλακες διερὴν μάρπτουσι θάλασσαν, ἔνθ' ἰχθὺς ἔλαφός τε νομὸν βόσκονται ἐς αὐτόν) ἀντικαταστήσαι πόλιν ἐπιχειρήσας καὶ διαμαρτῶν τῆς ἐλπίδος συνοικίζεται Βυζαντίοις· καὶ στρατηγὸς τοῦ παντὸς ἀναδειχθεὶς δήμου πᾶσαν ὁμοῦ τὴν πόλιν εἰς τὸ μείζον καὶ ὠφέλιμον μετερρύθμισεν, νόμους τε περὶ τῶν καθ' ἡμέραν συμβόλαιά τε τιθέμενος καὶ ἔθνη καθιστὰς πολιτικά τε καὶ ἡμέρα, δι' ὧν ἀστείους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀπέδειξεν· ἱερά τε θεῶν πλεῖστα τὰ μὲν αὐτὸς ἀνεστήσατο, τὰ δὲ καὶ πρὶν ὄντα ἐπεκόσμησεν· τὸν γὰρ πρὸς τῇ ἄκρᾳ τῆς Ποντικῆς θαλάσσης κείμενον ναόν, ὃν Ἰάσων ποτὲ τοῖς δώδεκα θεοῖς καθιέρωσε, κατηρειπωμένον ἀνήγειρε καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Φρίξῳ λεγομένῳ λιμένι τῆς Ἀρτέμιδος οἶκον ἀνεκαίνισεν. ^[5]

34 Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιᾶδης στρατηγῶν τοῦ Βυζαντίου ἄριστά τε πρὸς τοὺς ὀθνεῖους τε καὶ ἐμφυλίους πολεμίους ἀγωνισάμενος τὸ περιβόητον τοῦ Βύζαντος ἄγαλμα κατὰ τὴν καλουμένην Βασιλικὴν ἀνέθηκε καὶ ἐπέγραψεν οὕτως· Τὸν κρατερόν Βύζαντα καὶ ἡμερτὴν Φιδάλειαν εἶν ἐνὶ κοσμήσας ἄνθετο Καλλιᾶδης. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἀριστοκρατουμένων καὶ δημοκρατουμένων τῶν Βυζαντίων, ἔτι δὲ καὶ τυραννουμένων κατὰ διαφόρους συμβέβηκε χρόνους. ^[5]

35 Ὡς δὲ τῇ τῶν ὑπάτων ἐπικρατεῖα ἢ Ῥωμαίων ἀρχὴ πάσας ὑπερεβάλετο τὰς δυναστείας, κατεδούλωσε δὲ καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη, εἰκότως αὐτῇ καὶ Βυζάντιοι πειθόμενοι διετέλουν. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τινος χρόνου Σεβήρου βασιλεύσαντος τῆς Ῥώμης αὐτοὶ τὴν τοῦ τυραννήσαντος τῶν ἐφ' ὧν Νίγρου προτιμήσαντες ἐλπίδα εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐτόλμησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀφαιρεθέντες παρ' αὐτοῦ τῶν πολιτικῶν δικαίων καὶ τῆς στεφάνης αὐτοῖς καταλυθείσης τοῦ τείχους Περινθίοις προσετάχθησαν δουλεύειν τοῖς καλουμένοις Ἡρακλεώταις. ^[5]

37 Πausaμένου δὲ τῆς ὀργῆς τοῦ Σεβήρου αὐθις εἰς μείζονα κόσμον ἐπανήλθον λουτρὸν μὲν αὐτοῖς μέγιστον κατὰ τὸν τοῦ Διὸς Ἰππίου βωμόν, ἥτοι τὸ Ἡρακλέους ἄλσος καλούμενον (ἔνθα

τὰς Διομήδους αὐτόν φασι δαμάσαντα ἵππους Ζεύξιππον τὸν τόπον ὀνομάσαι), πολυτελῶς ἐγείραντος καὶ τὸν τοῦτῳ πλησιάζοντα χώρον τῆς ἵπποδρομίας τοῖς τοῦ Διὸς ἀνακείμενον κούροις ἱκρίοις τε καὶ στοαῖς διακοσμήσαντος (ἔνθα καὶ νῦν οἱ καμπτήρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γνωρίσματα διὰ τῶν ἐπικειμένων ὧν τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις), ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ στρατιωτικὰ τέλη προσνεύμαντος. Μέχρι μὲν οὖν περιῆν Σεβῆρος καὶ ὁ τούτου παῖς Ἀντωνῖνος, ἡ πόλις Ἀντωνίνα προσηγορεύετο· ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπεδόθη, αὐθις τὸ Βυζάντιον ὠνομάζετο. ^[10]

39 Κωνσταντίνου δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν κῦρος παρειληφότος καὶ αὐτὴ Κωνσταντινούπολις ἐκλήθη, προθύμως ἀνασχομένη τὴν προσηγορίαν ἀνταλλάξαι τῇ ὑπερβαλλούσῃ τοῦ αὐτοκράτορος φιλοτιμίᾳ, θαυμαστὴν μὲν αὐτὴν ἀπεργασαμένου τῷ κάλλει, πόρρω δὲ μεταγαγόντος τὰ τεῖχη κατὰ τοὺς λεγομένους Τρωαδησίους ἐμβόλους, πρότερον αὐτῶν οὐκ ἔξω τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ βασιλέως κειμένων, λουτροῖς τε καὶ ἱεροῖς οἴκοις ἐπιδείξαντος φαιδροτέραν, δίκαιά τε πάντα πρὸς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης δωρησαμένου, καθὰ καὶ ἐν τῷ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ, ἔνθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τῆς πόλεως ἄνδρες τὰς τιμὰς ὑπεδέχοντο, ἐπὶ λιθίνῃς ἀνέγραψε στήλης. Καὶ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κίονος ἀνέστησεν ἄγαλμα καὶ τὸν τόπον ὠνόμασεν Αὐγουσταῖον· καὶ τοῖς ἀκολουθήσασιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ῥώμης συγκλητικοῖς ἐφιλοτιμήσατο οἴκους, οὓς αὐτὸς κατεσκεύασεν ἐκ χρημάτων ἰδίων. ^[5]

41 Ἐπὶ δὲ τούτῳ [Κωνσταντίου τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου] καὶ ὁ τῶν ὑδάτων ὁλκὸς προσετέθη τῇ πόλει· ἀνέστησαν δὲ καὶ αἱ δύο ἀψίδες πρὸς τῷ καλουμένῳ φόρῳ καὶ ὁ πορφυροῦς καὶ περίβλεπτος κίων, ἐφ' οὗπερ ἰδρῦσθαι Κωνσταντῖνον ὀρώμεν δίκην ἡλίου προλάμποντα τοῖς πολίταις. Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀνωκοδόμησεν οἴκους, Σενάτα τούτους ὀνομάσας, ἐν οἷς καὶ τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἀνέστησεν ἄγαλμα καὶ δύο τῆς Παλλάδος ἱδρύματα καὶ τὴν τῶν βασιλείων αὐλήν. Πάντα δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον πληρώσας ὁ Κωνσταντῖνος καὶ τὴν τῶν ἐγκαινίων ἡμέραν κατὰ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ Μαΐου μηνὸς ἐπιτελέσας ἐν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἵπποδρόμιον θεωρήσας διέταξεν οὕτω τὴν αὐτοῦ στήλην ἐπὶ τοὺς ἐφεξῆς χρόνους τῇ τῶν γενεθλίων ἡμέρᾳ ὁρᾶσθαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεύοντι καὶ τῷ δήμῳ. ^[5]

42 Οὕτω μὲν οὖν ἡ Κωνσταντινούπολις πρὸς τὴν τότε μέγεθος ἐξενήνοχεν ἐκ διαδοχῆς βασιλευομένη μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.